

Inštitút pre výskum práce a rodiny
Institute for Labour and Family Research

NÁVRH REGIONÁLNEHO AKČNÉHO PLÁNU PREŠOVSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA PRE PREVENCIU A ELIMINÁCIU NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH NA ROKY 2020-2022

Kolektív autoriek a autorov

2020

„Domov musí byť bezpečné miesto pre všetkých“

Návrh regionálneho akčného plánu Prešovského samosprávneho kraja pre prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2020-2022

Autorkami a autormi je Pracovná skupina RAP PSK na roky 2019 – 2020

Editorka: Apolónia Sejková

Bratislava, 2020

Odborná garancia: Oľga Pietruchová

Vydanie: Prvé vydanie

Vydavateľ: Inštitút pre výskum práce a rodiny

Rok vydania: 2020

Rozsah: 36 strán

Text neprešiel jazykovou korektúrou.

Obsah

Úvod.....	7
1 Charakteristika a špecifiká Prešovského samosprávneho kraja v súvislosti s témou NPnŽ.....	10
1.1 Aktuálne strategické vymedzenie problematiky	10
1.2 Prevalencia násillia páchaného na ženách.....	13
1.3 Charakteristika klientely na príklade klientok MyMamy, o.z.....	14
1.4 Sociálne vylúčenie ako špecifická výzva v procese pomoci ženám zažívajúcim násillie.	15
2 SWOT analýza Prešovského samosprávneho kraja z pohľadu riešenia témy násillia páchaného na ženách	17
3 Vízie a ciele RAP 2020-2022 v Prešovskom kraji.....	23
3.1. Prioritné oblasti realizácie RAP PSK 2020-2022	23
4 Aktivity na naplňovanie cieľov RAP (subjekty, časový plán, rozpočet a spôsob hodnotenia)	26
A. Priorita BEZPEČIE	26
B. Priorita POSILNENIE.....	30
C. Priorita SPOLOČENSKÁ ZMENA.....	32
Záver a odporúčania	35
Príloha 1:.....	36

ÚVOD

Pre nastavenie efektívnej pomoci pre cieľovú skupinu žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch je nevyhnutné pre účely RAPu - ako základného koncepčného dokumentu v tejto téme na území PSK - dôjsť aj k spoločnému chápaniu základných, s témou súvisiacich pojmov ako sú „násilie na ženách“, „domáce násilie“, „rod“, „rodovo podmienené násilie na ženách“, „obeť“, „páchateľ“, „zneužívateľ“, ...

Problematikou násillia sa zaoberajú viaceré legislatívne úpravy, keďže Slovensko nemá doposiaľ samostatný zákon o *Domácom násillí či Násillí páchanom na ženách a deťoch*. Základnou legislatívou, v ktorej nachádzame možnosti riešenia problematiky násillia páchaného na ženách a ich deťoch nájdeme v *Zákone o sociálnych službách č. 448/2008 Z.z.*, ktorého novela reflektuje viaceré ľudsko-právne dokumenty ako napr. *Ústavu Slovenskej republiky, Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 – 2020* a viaceré medzinárodné dokumenty. Násillie na ženách je tak vnímané primárne v kontexte ľudských práv.

Vychádzajúc z ľudsko-právneho prístupu sú v *Zákone o sociálnych službách definované základné práva prijímateľov sociálnych služieb*, ktorí do týchto služieb vstupujú dobrovoľne a na základe svojej slobodnej vôle. Prioritne ide o sociálne služby na komunitnej úrovni, ktoré predstavujú predovšetkým terénne, ambulantné a nízko kapacitné pobytové sociálne služby. Novelizácia *Zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách* sa zaoberá cieľovou skupinou žien zažívajúcich násillie a ich detí v rámci kategórie fyzických osôb v nepriaznivej sociálnej situácii (§ 2 ods. 2 písm.), ktoré sú zahrnuté ako cieľová skupina pre poskytovanie odborných činností podľa ich potrieb a v *paragrafe § 29*, kde je *Zariadenie núdzového bývania* charakterizované službami poskytovanými v tomto druhu zariadenia.

Pomerne novou legislatívou súvisiacou aj s problematikou NPnŽ je aj *Zákona o obetiach trestných činov č. 274/2017 Z.z.*, ktorého zavádzanie do praxe však neprinieslo procesné posilnenie postavenia obeť, ako sa od toho zákona očakávalo. Tento zákon vznikol najmä na podporu a ochranu obeť trestných činov. Zákon zavádza zásady uplatňovania ochrany a podpory obeť, podrobne ustanovuje ich práva (právo na informácie, právo na poskytnutie odbornej pomoci - poskytnutie všeobecnej a špecializovanej odbornej pomoci, právna pomoc, právo na ochranu pred druhotnou alebo opakovanou viktimizáciou, právo na odškodnenie) a ustanovuje vzťahy medzi štátom a subjektmi poskytujúcimi pomoc obeť (subjekt poskytujúci alebo zabezpečujúci pomoc a podporu obeť, ktorý je zapísaný v registri subjektov poskytujúcich pomoc obeť). V zákone sú definované pojmy „**obeť**“ (fyzická osoba, ktorej bolo alebo malo byť trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková škoda, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené, či ohrozené jej zákonom chránené práva alebo slobody; príbuzný v priamom rade, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec, manžel a osoba, ktorá žila v čase smrti v spoločnej domácnosti s osobou, ktorej bola trestným činom spôsobená smrť, ako aj osoba závislá od osoby, ktorej bola trestným činom spôsobená smrť, ak utrpeli v dôsledku smrti tejto osoby škodu a ak odsek 2 neustanovuje inak; ak je týchto osôb viac, považuje sa za obeť každá z nich), „**obzvlášť zraniteľná obeť**“ (dieťa - dieťaťom sa rozumie osoba mladšia ako osemnásť rokov, a ak nie je vek osoby známy a existuje dôvod domnievať sa, že je dieťaťom, považuje sa za dieťa, až kým sa nepreukáže opak; osoba staršia ako 75 rokov; osoba so zdravotným postihnutím; obeť trestného činu obchodovania s ľuďmi, trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby, trestného činu spáchaného

organizovanou skupinou, niektorého z trestných činov proti ľudskej dôstojnosti, niektorého z trestných činov terorizmu alebo trestného činu domáceho násillia; obeť trestného činu spáchaného násillím alebo hrozbou násillia z dôvodu jej pohlavia, sexuálnej orientácie, národnosti, rasovej alebo etnickej príslušnosti, náboženského vyznania alebo viery; obeť iného trestného činu, ktorá je vystavená vyššiemu riziku opakovanej viktimizácie alebo druhotnej viktimizácie zistenému na základe individuálneho posúdenia obeť a jej osobných vlastností, vzťahu k páchatelovi alebo závislosti od páchatel'a, druhu alebo povahy a okolností spáchania trestného činu), **“obeť násillného trestného činu“** je fyzická osoba, ktorej bola úmyselným násillným trestným činom spôsobená ujma na zdraví; ak táto osoba v dôsledku tohto činu zomrela (ďalej len „zomretý“), obeťou násillného trestného činu je aj pozostalý manžel po zomretom a pozostalé dieťa po zomretom, a ak ich niet, pozostalý rodič po zomretom, a ak ho niet, osoba, ku ktorej mal zomretý vyživovací povinnosť, ak odsek 3 neustanovuje inak, spôsobená morálna škoda trestným činom obchodovania s ľuďmi, znásillnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania. Zákon tiež charakterizuje pojem **trestný čin domáceho násillia**, ktorým rozumie trestný čin spáchaný násillím alebo hrozbou násillia na príbuznom v priamom rade, osvojiteľovi, osvojencovi, súrodencovi, manželovi, bývalom manželovi, druhovi, bývalom druhovi, rodičovi spoločného dieťaťa alebo inej osobe, ktorá s páchatel'om žije alebo žila v spoločnej domácnosti. Významnú časť zákona tvorí časť týkajúca sa odškodňovania obeť násillných trestných činov.

Zákon o policajnom zbore č. 171/1993 Z.z. (ďalej len „zákon o PZ“) upravuje oprávnenia policajta pri riešení násillia odohrávajúceho sa za zavretými dverami, kde medzi oprávnenia policajta patrí:

- *oprávnenie* podľa § 29 zákona, podľa ktorého má policajt oprávnenie otvoriť byt, vstúpiť doň a vykonať opatrenia na odvrátenie hroziaceho nebezpečenstva vtedy, ak je dôvodná obava, že je ohrozený život alebo vážne ohrozené zdravie osoby, alebo ak hrozí závažná škoda na majetku a vec neznesie odklad, alebo ak sa v byte alebo v inom uzavretom priestore zdrzuje páchatel' úmyselného trestného činu a nerešpektuje výzvy polície na jeho opustenie, policajt je oprávnený otvoriť byt, vstúpiť doň a vykonať opatrenia na odvrátenie hroziaceho nebezpečenstva. Otvorením sa nesmie sledovať iný účel než je uvedený v ustanovení § 29 ods. 1 a ods. 2 zákona o PZ.
- oprávnenie zaistiť osobu podľa § 19 ods. 1 písm. a) alebo písm. b) zákona o PZ, kde je oprávnený zaistiť osobu ktorá svojim konaním bezprostredne ohrozuje svoj život alebo svoje zdravie alebo život a zdravie iných osôb alebo majetok alebo podľa písm. b) osobu pristihnutú pri páchaní priestupku, ak je dôvodná obava, že v ňom bude pokračovať, alebo ak je to nevyhnutne potrebné na riadne zistenie alebo objasnenie veci. Policajt je povinný osobu zaistenú podľa § 19 zákona o PZ odovzdať orgánom činným v trestnom konaní alebo inému príslušnému orgánu, ak po vykonaní úkonov zistí, že sú dôvody na jej odovzdanie. Ak ju policajt neodovzdá, musí ju ihneď prepustiť. Zaistenie osoby nesmie trvať viac ako 24 hodín od obmedzenia osobnej slobody.
- *oprávnenie vykázat' zo spoločného obydllia* podľa § 27a, kde je policajt oprávnený vykázat' z bytu alebo domu alebo iného priestoru spoločne obývaného s ohrozenou osobou a aj z jeho bezprostredného okolia /ďalej len „spoločné obydllie“/ osobu, u ktorej možno na základe zistených skutočností očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby, najmä vzhľadom na predchádzajúce takéto útoky, súčasťou vykázania zo spoločného obydllia je aj zákaz

vstupu vykázanéj osobe so spoločného obydľia počas 10 dní od vykázaní. Policajt je oprávnený vykázať zo spoločného obydľia takúto osobu aj počas jej neprítomnosti.

V prípadoch domáceho násillia možno konanie násilníka posúdiť ako priestupok podľa § 49 ods. 1 písm. e) *zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov* (ďalej len „zákon o priestupkoch“). V konaní o priestupkoch policajt postupuje podľa zákona o priestupkoch a interných predpisov.

Ak je konanie páchatel'a posúdené ako niektorý z trestných činov uvedených v osobitnej časti *Trestného zákona č. 300/2005 Z.z.*, policajt vykoná úkony podľa *Trestného poriadku č. 301/2005 Z.z.*, a to zaisťovacie úkony (§ 85, § 86 zadržanie, § 89 vydanie veci, § 99 domová prehliadka, § 101 prehliadka iných priestorov a pozemkov, § 102 osobná prehliadka, § 103 vstup do obydľia, iných priestorov a na pozemok), neodkladné úkony (ich vykonanie vzhľadom na nebezpečenstvo zmarenia alebo zničenia neznesie z hľadiska účelu trestného konania odklad na čas, kým sa začne trestné stíhanie) a neopakovateľné úkony (úkony, ktoré v ďalšom konaní už nemožno vykonať), vyhľadá a zaisťí stopy.

Počiatočnými úkonmi pri trestnom čine súvisiacom s domácim násillím sú spravidla výsluch oznamovateľ'a, prehliadka tela poškodeného a podozrivého, ak to povaha veci vyžaduje aj obhliadka miesta činu a zadržanie osoby podozrivej zo spáchania trestného činu.

1 CHARAKTERISTIKA A ŠPECIFIKÁ PREŠOVSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA V SÚVISLOSTI S TÉMOU NPNŽ

Základné informácie o kraji sú dostupné k 31.12.2018 zo zdrojov *Štatistického úradu Slovenskej republiky*. Počet obyvateľov: 825 022, Hustota obyvateľstva na 1 km²: 91,88, podiel mestského obyvateľstva: 47%.

Administratívne sa Prešovský kraj delí na 13 okresov: Bardejov, Humenné, Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Poprad, Prešov, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník, Vranov nad Topľou. **Väčšina územia kraja je hornatou krajinou** s bohatou a špecifickou kultúro – historickou tradíciou a rekreačným potenciálom. Hornatosť kraja je však zároveň nevýhodou z dôvodu ťažšej dostupnosti a veľkej roztrieštenosti obyvateľstva v menších administratívnych celkoch, čo sťažuje aj prístupnosť žien k poradenstvu a ďalším službám. Hustota zaľudnenia v kraji je druhá najnižšia spomedzi všetkých krajov Slovenska. V Prešovskom kraji je 665 obcí, z toho má 23 štatút mesta. Počtom obyvateľov si drží Prešovský kraj celoslovenský primát. V mestách žije takmer 50 % obyvateľov kraja. Sídлом kraja je tretie najväčšie mesto Slovenska, Prešov (88 680 obyvateľov).

Prešovský kraj má viac ako 68 % obyvateľov v produktívnom a takmer 18 % obyvateľov v predproduktívnom veku. Priemerný vek obyvateľov Prešovského kraja predstavuje 38,59 rokov. Vysokoškolsky vzdelaných je 11,7 % obyvateľov kraja.

1.1. Aktuálne strategické vymedzenie problematiky

V ponímaní cieľovej skupiny žien zažívajúcich násilie sa na úrovni kraja často stretávame s nepochopením špecifickosti tejto skupiny a chápania problému ako prioritne ľudsko-právneho a nie sociálneho, čo implicitne navodzuje mylný dojem, že problém sa týka prioritne cieľových skupín zo sociálnej záchranej siete. O tom svedčí aj *časť Konceptie rozvoja sociálnych služieb venujúca sa tejto cieľovej skupine*:

“Z hľadiska sociálnych služieb sú pre túto cieľovú skupinu adekvátne predovšetkým dve nasledovné služby – **špecializované sociálne poradenstvo**, ktoré v súčasnosti v Prešovskom samosprávnom kraji poskytuje 29 poskytovateľov sociálnych služieb, medzi nimi aj združenie MyMamy, ktoré sa okrem iných špecificky a komplexne venuje tejto cieľovej skupine v subregióne Prešov – Sabinov a je aj akreditovaným subjektom poskytujúcim pomoc obetiam. Okrem tohto združenia je akreditovaným subjektom poskytujúcim pomoc obetiam v Prešovskom samosprávnom kraji v subregióne Bardejov – Stropkov – Svidník a okresoch Medzilaborce a Prešov, organizácia OPTIMA FIDE, o.z., ktorá ale neposkytuje sociálne služby. Ministerstvo Vnútra v rámci NP Zlepšenie prístupu obetí trestných činov k službám a vytvorenie kontaktných bodov pre obeť zriadilo na konci mesiaca január 2019 kontaktný bod pre obeť v Prešove.”¹ Z hľadiska potreby týchto žien potrebuje 27 % z nich morálnu podporu a porozprávať sa, **21 %**

---

¹ Zdroj: <http://prevenciakriminality.sk/kontaktny-bod/7>

potrebuje ochranu a 24 % potrebuje praktickú pomoc². Výsledky výskumu Inštitútu pre výskum práce a rodiny odporúčajú, aby sa vo vybavenosti regiónov zriadila tiesňová linka pre obeť násilia na národnej úrovni s 24 hodinovou prevádzkou (už je reálne aj zriadená) a 1 poradenské centrum na 50.000 obyvateľov (t.j. 17 takýchto poradenských centier v rámci PSK. Vychádzajúc z toho, že PSK dlhodobo neviduje žiadosti o zabezpečenie služby v zariadení núdzového bývania, je potrebné presne overiť toto odporúčanie a upresniť prostredníctvom parciálnych regionálnych analýz pre všetky regióny, ktoré bude treba vykonať vždy pri plánovaní týchto služieb).

Druhou sociálnou službou, ktorá je relevantná pre túto cieľovú skupinu, je **zariadenie núdzového bývania**. Celkovo je v Prešovskom samosprávnom kraji 103 miest v tomto druhu sociálnej služby, z toho 3 miesta v pôsobnosti zariadení Prešovského samosprávneho kraja, 20 v pôsobnosti obcí a 80 v pôsobnosti neverejných poskytovateľov. Návrh štandardov komplexnej vybavenosti podpory a ochrany žien zažívajúcich násilie³ uvádza, že zariadenie typu „bezpečný dom“ by malo mať kapacitu najviac 10 rodinných miest (t.j. 1 rodinné miesto = 1 žena + priemerný počet na 1 ženu, teda úhrnná plnosť, t.j. približne 1,5, t.j. 2,51 miest), prípadne nie viac ako 25 – 35 žien s deťmi. Ide o optimálnu kapacitu zariadenia. Podľa odporúčaní Inštitútu pre výskum práce a rodiny je v Prešovskom samosprávnom kraji potrebných 82 rodinných miest, čo je cca. 206 miest/postelí a celkovo je potrebných 8 bezpečných ženských domov po 10 rodinných miest. Ďalej sa odhaduje, že v Prešovskom samosprávnom kraji je potrebných 7 poradenských centier pre ženy a 2 centrá pre ženy so skúsenosťou znásilnenia.⁴

Vychádzajúc z týchto odporúčaní, ale aj z toho, že PSK neviduje dopyt po tejto službe, bude potrebné realizovať regionálne analýzy potrieb vybudovania nových miest v zariadeniach núdzového bývania, kde sa bude zohľadňovať aj reálny záujem o túto sociálnu službu zo strany prijímateľov sociálnych služieb.”

Konštatujeme, že v spomínanom dokumente sú spochybňované údaje IVPRR vychádzajúce z medzinárodných skúseností, ktoré ukazujú, že zabezpečenie vyššej dostupnosti špecializovanej pomoci je predpokladom na jej využívanie najmä ženami z regiónov vzdialenejších od centra. S možnosťou, že ženy nevyhľadávajú túto pomoc v PSK, teda PSK neviduje dopyt po týchto službách práve z dôvodu jej nedostupnosti Konceptia neráta.

Na úrovni PSK je v súčasnosti deklarovaných 29 poskytovateľov špecializovaného sociálneho poradenstva. Ide však o súčet všetkých poskytovateľov ŠSP v kraji s akreditáciou a registráciou na túto činnosť bez špecializácie na cieľovú skupinu žien zažívajúcich násilie. Takéto poradne sú na území kraja len tri – dve prevádzkuje občianske združenie MyMamy (Prešov a Bardejov) a jednu občianske združenie ProgresFem (Poprad). Podľa počtu obyvateľov a EÚ štandardov by malo byť takýchto centier v PSK 17, ako sa správne uvádza v Konceptii, ale zároveň so

---

² Zdroj: https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/NP/podpora_prevenicie/dokument_standardy_komplexnej_podpory_a_ochrany_zien_zazivajucich_nasilie.pdf

³ Zdroj: https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/NP/podpora_prevenicie/dokument_standardy_komplexnej_podpory_a_ochrany_zien_zazivajucich_nasilie.pdf

⁴ Zdroj: https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/NP/podpora_prevenicie/dokument_standardy_komplexnej_podpory_a_ochrany_zien_zazivajucich_nasilie.pdf

spochybňovaním ich potrebnosti. Uvádzať v tomto počte všetkých poskytovateľov ŠSP je zavádzajúci údaj, nereflektujúci realitu. Rovnako pri ubytovacích zariadeniach nezohľadňuje Koncepcia realitu a teda existenciu jediného špecializovaného Bezpečného ženského domu snažiaceho sa o aplikáciu Minimálnych štandardov Rady Európy na území kraja.

Koncepcia sa venuje trom cieľovým skupinám:

- Seniori
- Ľudia so zdravotným postihnutím
- Osoby v nepriaznivej a krízovej sociálnej situácii

Tretiu základnú cieľovú skupinu tvoria osoby, ktoré sú v nepriaznivej a krízovej sociálnej situácii. Najčastejšími dôvodmi sú: ohrozenie rizikom chudoby, strata zamestnania, strata bývania, duševné ochorenie, neriešenie vlastných problémov, finančná zadlženosť, závislosť na alkohole alebo omamných látkach, strata blízkych osôb, týranie či zneužívanie osôb.

Často je dôvodom aj miesto, kde sa človek narodí a žije, hlavne ak sa jedná o segregované lokality s generačne reprodukovanou chudobou alebo aj nefungujúce partnerské vzťahy. V Prešovskom samosprávnom kraji je možné sledovať viaceré sociálno-demografických faktorov, ktoré majú výrazný vplyv na vznik nepriaznivej a krízovej sociálnej situácie.

Ide predovšetkým o vysokú mieru rizika chudoby, vysokú nezamestnanosť vo viacerých okresoch kraja, výrazný počet obcí s rómskou komunitou, veľkú prevalenciu závislostí na alkohole a omamných látkach.

Podobne ako aj pri zdravotnom postihnutí, sa ani v rámci tejto cieľovej skupiny nejedná o homogénnu skupinu obyvateľov, najčastejšie ide o **rodiny alebo jednotlivcov v kríze, osamelé matky s deťmi, osoby ohrozené moderným otroctvom, deti v systéme náhradnej starostlivosti, mladých dospelých opúšťajúcich detské domovy, ľudí bez domova alebo ohrozených stratou bývania, ľudí so závislosťami, ľudí po návrate z výkonu trestu, týrané osoby, osoby ohrozené chudobou, marginalizované skupiny obyvateľov v segregovaných komunitách, osoby pracujúce v sex biznise a veľmi často aj ľudí s duševnými ochoreniami**. Pre zabezpečenie riešenia nepriaznivej a krízovej sociálnej situácie sú v zákone o sociálnych službách definované viaceré sociálne služby.

Zákon o sociálnych službách v oblasti krízovej intervencie definuje nasledovné druhy sociálnych služieb, ktoré sú poskytované fyzickým osobám na riešenie rôznych nepriaznivých situácií:

- Terénna sociálna služba krízovej intervencie (14 poskytovateľov v PSK)
- Nízkoprahové denné centrum (24 miest v PSK)
- Integrované centrum (V PSK neexistuje ani jedno takéto centrum)
- Komunitné centrum (58 poskytovateľov v PSK)
- Nocľaháreň (91 miest v PSK)
- Útulok (447 miest v PSK)
- Domov na polceste (132 miest v PSK)
- Nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu (351 miest v PSK – ambulatná služba, 10 poskytovateľov v PSK)
- Zariadenia núdzového bývania (103 miest v PSK)

1.2 Prevalencia násilia páchaného na ženách

Keď porovnáme trestné činy spáchané v súvislosti "s domácim násilím" v rámci KR PZ Prešov za obdobie od 1. 1. 2020 do 31. 5. 2020 s rovnakým obdobím roka 2019 vidíme len mierny nárast (1047 v roku 2019 a 1053 v roku 2020) aj percento objasnenosti je podobné, mierne nižšie (74,88 v roku 2019 a 69,33 v roku 2020).

Vývoj počtu zistených a objasnených priestupkov podľa § 49 ods. 1 písm. e/ zák. č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov za obdobie od 1. 1. 2020 do 31. 5. 2020 s porovnaním rovnakého obdobia roka 2019 - priestupky spáchané v súvislosti s domácim násilím – 554 v r.2019 a 682 v r.2020, najviac PO a HN. (zdroj oficiálna Policajná štatistika).

Tabuľka: "Trestné činy spáchané v súvislosti "s domácim násilím" v rámci KR PZ Prešov obdobie od 1. 1. 2020 do 31. 5. 2020 s porovnaním rovnakého obdobia roka 2019 - zdroj oficiálna Policajná štatistika"

Útvar	Spolu PSK	
Obdobie	2019	2020
Zistené	1047	1053
rozdiel	6	
Objasnené	784	730
rozdiel	-54	
% objasnenosti	74,88	69,33
rozdiel	-5,55	

Tabuľka: "Vývoj počtu zistených a objasnených priestupkov podľa § 49 ods. 1 písm. e/ zák. č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov za obdobie od 1. 1. 2020 do 31. 5. 2020 s porovnaním rovnakého obdobia roka 2019 - priestupky spáchané v súvislosti s domácim násilím."

Útvar	Spolu PSK	
Obdobie	2019	2020
Nápad	554	682
rozdiel	128	
Objasnené	553	646
rozdiel	93	

% objasnenosti	99,82	94,72
rozdiel	-5,10	

Reprezentatívny výskum domáceho násillia na Slovensku realizovaný Inštitútom pre výskum práce a rodiny v roku 2017 ukázal, že 26 % žien vo veku 18 až 70 rokov má skúsenosť s násillím od blízkeho člena domácnosti. Násillie zasahuje všetky skupiny žien bez ohľadu na vek, vzdelanie, národnosť, či príjmovú situáciu. Výsledky výskumu tiež ukázali, že ženy na Slovensku zažívajú násillie predovšetkým od svojich partnerov (súčasných alebo bývalých), a to konkrétne až v 73 % prípadov (19 % z celkových 26 %). Ženy na Slovensku majú skúsenosť so všetkými 5 formami násillného správania zo strany partnera, pričom v jednotlivých prípadoch sa vyskytujú viaceré formy súčasne – psychické násillie zo strany partnera zažíva 12 % žien, sociálne násillie 13 % žien, ekonomické násillie 7 % žien, fyzické násillie 7 % žien a sexualizované násillie 3 % žien. *“Ukázal sa veľký podiel opakovaných skúseností s násillnými skutkami, čo signalizuje pretrvávajúce násillné správanie partnera po dlhšie časové obdobie.”* (Filadelfiová, J., Gerbery, D. a Vittek, J., 2017). Ako môžeme vidieť, najvyššie percento predstavuje práve psychické a sociálne násillie, ktoré okrem iného vedie k sociálnej izolácii ženy, odstrihnutiu od jej rodiny, priateľov, financií, teda akýchkoľvek zdrojov psychickej a ekonomickej podpory, a k znemožneniu vyhľadania adekvátnej pomoci. Iba 15 % zo žien, ktoré zažívajú násillie vyhľadá pomoc polície, iba 13 % psychologickú pomoc a iba 11 % žien pomoc v zdravotníckych službách. Právnu pomoc vyhľadalo iba 8 % žien a pomoc špecializovaných MVO iba 3 % žien. Násillie zo strany partnera má na život žien výrazne negatívny dopad, čo potvrdili aj výsledky spomínaného výskumu. Nejde len o fyzické zranenia či zdravotné problémy, ktoré v rámci výskumu uviedla tretina žien, ale aj o závažné emocionálne následky, ktoré môžu vyústiť až do posttraumatickej stresovej poruchy. Výrazná miera psychickej nepohody a intenzívne pocity strachu a úzkosti sa vyskytujú až u 90 % žien.

V roku 2019 polícia zaznamenala 1639 záznamov partnerského alebo domáceho násillia, pričom v 44,3 % záznamov, čo predstavuje 726 prípadov, išlo o partnerské násillie voči ženám. Polovica z týchto prípadov bola stíhaná ako TČ nebezpečného vyhrážania (§ 360 TZ) a iba v pätine prípadov ako TČ týrania blízkej osoby a zverenej osoby (§ 208 TZ). V roku 2019 zomrelo v dôsledku násillia zo strany partnera 7 žien.

Násillie páchané na ženách sa vyskytuje vo vysokej miere nielen na Slovensku, ale aj v rámci ostatných štátov Európskej únie. Podľa Štúdie Agentúry Európskej únie pre základné práva z roku 2014 bola každá tretia žena obeťou fyzického alebo sexualizovaného násillia. Napriek vysokému percentuálnemu výskytu má násillie páchané na ženách vysokú mieru latencie. Reálny výskyt násillia páchaného na ženách je teda určite vyšší ako uvádzajú výsledky výskumov.

1.3 Charakteristika klientely na príklade klientok MyMamy, o.z.

V MyMamy, o.z. vedíme databázu klientok so základnými informáciami o klientkach a ich deťoch, a zároveň vedíme aj štatistickú evidenciu, na základe ktorej spracovávame potrebné štatistické vyhodnotenia. Skúsenosti našej organizácie potvrdzujú výsledky celoslovenského výskumu o tom,

že násilie ženy zažívajú bez ohľadu na vek, vzdelanie, národnosť, vierovyznanie či príjmovú situáciu. Našimi klientkami sú ženy vo veku od 18 do 80 rokov, matky s 1 až 7 deťmi ale aj bezdetné, ženy pracujúce aj nezamestnané, na invalidnom či starobnom dôchodku, ženy na materskej dovolenke či predĺženej rodičovskej dovolenke ako matky starajúce sa o dieťa do 6 rokov veku z dôvodu nepriaznivého zdravotného stavu dieťaťa. Máme klientky imobilné, klientky s vážnymi zdravotnými problémami aj klientky s psychickými problémami, klientky rôzneho vierovyznania či bez vierovyznania, klientky so základným, stredoškolským aj vysokoškolským vzdelaním. Väčšina našich klientok je slovenskej národnosti, no vo výraznej miere nás kontaktujú aj ženy rómskej národnosti a zriedkavejšie aj iných národnosti (ukrajinská, srbská, česká...). Čo sa týka skúsenosti s násilím, u žiadnej z klientok sa nevyskytuje iba jedna forma násilia, ale ich kombinácie, pričom psychické násilie je prítomné u každej klientky. V súlade s celoslovenským výskumom je aj prežívanie klientok v súvislosti so zažívaným násilím, klientky popisujú vysokú mieru psychickej nepohody a intenzívne pocity strachu a úzkosti.

Ak sa pozrieme bližšie na konkrétne čísla, v roku 2019 sme spolupracovali s 241 klientkami, pričom do dlhodobej poradenskej spolupráce sme zaradili 45 nových klientok. V porovnaní s rokom 2018, kedy sme do dlhodobej poradenskej spolupráce zaradili 28 nových klientok, je to nárast o 17 klientok. Čo sa týka ubytovania, v roku 2019 sme mali 80 žiadostí o ubytovanie, pričom viac ako polovice z nich sme vyhovelí. V približne pätine žiadostí nešlo o problém násilia páchaného na ženách, ale o bytovú núdzu, zvyšné žiadosti boli vyriešené buď distribúciou do iného zariadenia (kapacitné dôvody, vysoký počet detí), prípadne sa klientky nakoniec neubytovali, rozmysleli si to alebo sa už neozvali. Ako po minulé roky, aj v roku 2019 sa vyskytli prípady, kedy bolo nevyhnutné klientku ubytovať aj napriek tomu, že išlo o bytovú núdzu – spolu 6 klientok s deťmi. Vek ubytovaných klientok sa pohyboval v rozmedzí od 19 do 69 rokov a vek detí od 4 mesiacov do 16 rokov. Väčšina klientok bola ubytovaná spolu s deťmi (1 až 7 detí), ale tiež sme mali ubytované aj bezdetné klientky, prípadne klientky, ktoré už majú deti dospelé a zaopatrené.

1.4 Sociálne vylúčenie ako špecifická výzva v procese pomoci ženám zažívajúcim násilie

Špecifikom PSK je aj vyšší podiel marginalizovaných rómskych komunit s rozdielnym sociálno-kultúrnym kontextom, ktorý sa dotýka aj názorov na postavenie žien a na problematiku NPnŽ. Tieto špecifiká sú dôsledkom sociálneho vylúčenia a extrémnej chudoby (sociálnej izolácie, nedostatočného vzdelania, nízkeho sociálneho statusu, ...) V Prešovskom regióne je tak postavenie rómskych žien skomplikované pretrvávajúcou zlou socio-ekonomickou situáciou v týchto komunitách. Situácia rómskych žien je výrazne poznačená silnými rodovými stereotypmi a viacnásobnou diskrimináciou, čo sa prejavuje aj v postavení na trhu práce. Ženské predstavitelky menšín sú dvojnásobne znevýhodnené. Odhaduje sa, že rómskych žien pracuje 11 %, pričom žien všeobecnej populácie takmer polovica. Postavenie partnerov je charakterizované kultúrne zakotveným stereotypom, podľa ktorého starostlivosť o rodinu je tradične chápaná ako úloha žien (do tej miery, že aj jednotlivé aktivity práce v domácnosti, starostlivosti o deti a podobne sú striktne rodovo špecifické). V dôsledku toho aj v prípade, že obaja partneri nepracujú, alebo dokonca, ak pracuje žena, domáce povinnosti sú zodpovednosťou žien. Pričom sú striktne očakávané v ich štruktúrovanosti počas dňa, čo významne znemožňuje ženám udržať si prácu,

ak aj nejakú majú. Manželka je vnímaná ako „majetok“ manžela, rozvod, alebo opustenie manžela sa v komunite netoleruje. Kontrola manželky zo strany manžela, ale aj jeho príbuzných sa vníma ako samozrejmosť, rovnako ako povinnosť poslušnosti voči manželovi. Špecifikom je aj hierarchia medzi ženami v komunite, medzi ktorými navyše zvyčajne prevláda konkurencia pred kooperáciou a podporou. Sobáše v mladom veku významne zhoršujú situáciu (mladých) žien.

Vysoká tolerancia násilia v komunite vytvára spolu s vyššie uvedenými špecifikami rodových vzťahov podmienky pre vznik a pretrvávanie násilia na ženách, a zároveň takmer znemožňuje efektívnu pomoc ženám zažívajúcim násilie. Ženy (i muži) žijúci v tomto prostredí tak často násilie na ženách tolerujú a vnímajú ho ako „osud“.

Práve v izolovanom prostredí rómskej komunity sú hlboko zakorenené tradičné formy správania v závislosti od pohlavia a tlak verejnej mienky na udržiavanie stereotypného rozdelenia rol mužov a žien je mimoriadne silný. Rodové stereotypy sa v sociálne exkludovanej komunite reprodukovujú intenzívnejšie a ťažšie sa búrajú.“

Extrémna chudoba, ktorá je jedným z dôsledkov sociálneho vylúčenia navyše často takmer izoluje ženy od prípadnej pomoci z externého prostredia – nedostatočná infraštruktúra, nedostatok financií na dopravu, pracovné povinnosti v domácnosti (očakávané v štruktúrovanom čase) znemožňujú ženám fyzicky vyhľadať pomoc mimo miesta bydliska. Kontrola komunikácie a prevládajúci „verejný“ život (čas trávený v prítomnosti druhých) znemožňuje aj telefonický prístup k poradenstvu a pomoci.

Ženy z vylúčených komunit tak vnímame ako osoby, ktoré potrebujú špecifický typ pomoci. Sú pre ne nepostačujúce služby, ktoré sú v kraji k dispozícii. Aby k nim mali prístup a aby z nich mali úžitok, je nevyhnutné v prvom rade (a zároveň s poskytovaním štandardnej pomoci v oblasti NPNŽ), poskytovať špecifické vyrovnávajúce a podporné služby cieleňé na ich potreby.

Okrem žien žijúcich v marginalizovaných rómskych komunitách vnímame ako vylúčené aj ženy bez domova. Táto špecifická cieľová skupina však nie je špecifikom prešovského kraja, ale jej potreby je nevyhnutné reflektovať vo všetkých väčších mestách Slovenska.

Obe skupiny si vyžadujú špecifický prístup – od identifikácie násilia, cez podporu dostupnosti pomoci až po špecifický prístup v poskytovaní pomoci a následnej pomoci, ktorý by mal zohľadňovať situáciu extrémnej chudoby a sociálneho prostredia, ktoré nerozvíja špecifické sociálne zručnosti. V dôsledku týchto skutočností vyplývajúcich zo situácie sociálneho vylúčenia tieto ženy majú špecifické potreby, ktoré nie je možné efektívne naplniť v zariadeniach a organizáciách poskytujúcich služby dizajnované pre majoritnú populáciu. Vnímame preto potrebu venovať pri plánovaní služieb a ich implementácii venovať zvýšenú pozornosť aj tejto skupine žien tak, aby uvedené služby boli reálne dostupné aj im.

Čo sa týka problematiky žien v závislosti V súčasnosti neexistujú v SR zariadenia, ktoré poskytujú pobytovú starostlivosť (a nemáme vedomosti ani o ambulantnej starostlivosti) výhradne v spojení pomoci osobám (ženám a deťom) zažívajúcim domáce násilie a súčasne užívajúcim psychoaktívne látky, prípadne so škodlivými návykovými činnosťami. Ako sa uvádza v texte Koncepcie rozvoja sociálnych služieb v Prešovskom samosprávnom kraji na roky 2020 – 2025, cieľová skupina osôb nad/užívajúcich psychoaktívne látky, osôb so škodlivými návykovými činnosťami a osôb so závislosťou je jednou z najčastejšie pomenovanou v dotazníkoch

o potrebách špecifických sociálnych služieb od obcí a miest Prešovského samosprávneho kraja (od 67 – 91 % podľa druhu „závislostí“ alkohol, lieky, drogy, gambling).

Z koncepcie paradoxne vyplýva, že toto tvrdenie je len deklaratívne a nie faktické a zohľadnené – pretože, okrem tohto vyjadrenia sa zmieňovaný dokument o túto cieľovú skupinu zásadne nezaujíma. Rovnako paradoxom dokumentu je skutočnosť, že špecifická pozornosť koncepcie je venovaná takým cieľovým skupinám, ktoré početnosťou či častosťou pomenovania v dotazníkoch o potrebách sociálnych služieb nie sú na podobnej úrovni. Sociálnym službám, ktoré sú nevyhnutné tak pre zabezpečenie kontinuálnej a kvalitnej starostlivosti, ale aj efektívnej starostlivosti v špecifických situáciách, ako sú domáce násilie, strata zamestnania, duševné ochorenia, chudoba a pod., sa Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Prešovskom samosprávnom kraji na roky 2020 – 2025 venuje nedostatočne a neefektívne.

Špecializovaný program pre tento okruh žien je však nevyhnutné koncipovať v súlade s aktuálnymi možnosťami a bariérami, a to organizačnými, personálnymi, finančnými, kultúrnymi, regionálnymi a pod., pričom nie je možné nezohľadňovať aj špecifiká (nevynímajúc koncepcné a metodické východiská starostlivosti) konkrétnych služieb poskytovaných ženám zažívajúcim násilie, resp. ženám nadmerne užívajúcim psychoaktívne látky, či ženám s návykovými činnosťami. Vzhľadom na uvedené bude nevyhnutné v spoločnom dialógu identifikovať možné prieniky vo filozofii a metodike pomoci ženám zažívajúcim násilie a na ich báze následne koncipovať potenciálne trendy komplexnej pomoci. Kľúčovou podmienkou tejto spolupráce je dostatočná expertíza na oboch stranách spolupracujúcich organizácií vo vzťahu k prierezovým témam – násilie, nadužívanie psychoaktívnych látok a návykové činnosti.

2 SWOT ANALÝZA PREŠOVSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA Z POHĽADU RIEŠENIA TÉMY NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH

SWOT analýza je výsledkom doterajších diskusií a návrhov členiek a členov skupiny *Partnerstva multiinštitucionálnej spolupráce*. Je možné, že pri hlbšom rozbere jednak štatistických údajov k téme, ako aj prístupím do skupiny nových členov a členiek počas obdobia implementácie RAP ako aj pri jeho následnom vyhodnocovaní sa vynoria nové fakty a návrhy, ktoré bude potrebné do SWOT analýzy následne zapracovať.

Silné stránky / interné pozitíva	Slabé stránky / interné negatíva
<p>Pokračovanie činnosti už existujúcej expertnej skupiny, nezakladanie čohosi nového na zelenej lúke;</p> <p>Existujúca spolupráca MVO a väčšiny inštitúcií, ktoré sa podieľajú na riešení problematiky násilia páchaného na ženách v intímnych vzťahoch (MyMamy, EsFem, Trojlístok, Podaj ďalej, DORKa. ÚPSVaR, Polícia, PSK, FNsP);</p> <p>Využitie mnohoročných skúsenosti jednotlivých odborníkov a odbornícok a zástupcov/zástupkyň kľúčových inštitúcií pri práci so ženami zažívajúcimi násilie v intímnych vzťahoch;</p> <p>Zvyšujúci sa záujem laickej verejnosti o problematiku NPnŽ;</p> <p>Sieť škôl so záujmom o mimoškolské vzdelávanie v oblasti etiky a témach rodinného života;</p> <p>Fungujúce národné projekty: terénna sociálna práca a komunitné centrá v izolovaných rómskych komunitách;</p> <p>Existencia základného legislatívneho rámca pre poskytovanie pomoci a ochrany ženám zažívajúcim násilie v intímnych vzťahoch;</p> <p>Existencia poradenského centra a BŽD pre ženy zažívajúce násilie v intímnych vzťahoch a ich deti (MyMamy)</p> <p>Existencia národnej, 24-hod telefonickej linky pre ženy zažívajúce násilie;</p> <p>Existencia odborov, resp. oddelení v rezortoch (MV SR, MS SR, MPSVaR SR), ktoré sa prioritne venujú tejto téme s možnosťou poskytovania štátnych dotácií;</p> <p>Existujú skúsenosti a sú vytvorené predpoklady na kvalitnejšiu tvorbu Regionálnej stratégie – Regionálneho akčného plánu na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách (RAP).</p>	<p>Neúčast' predstaviteľov niektorých relevantných štátnych i regionálnych inštitúcií a organizácií (súdy, prokuratúra, zdravotnícke zariadenia, súdni znalci/znalkyne) v skupine partnerstva multiinštitucionálnej spolupráce v PSK;</p> <p>Nedostatočné scitlivenie profesionálov a profesionálok z relevantných inštitúcií (súdy, prokuratúra, polícia, poradenské centrá, sociálne služby) na tému násilia páchaného na ženách - pochopenie potreby posilnenia postavenia žien, lebo byť objektívnym neznamená vyhnúť sa pomoci a zostať v ústraní z obavy pred poskytnutím pomoci iba jednej strane;</p> <p>Vysoký podiel MRK s nepriaznivou vzdelanostnou štruktúrou a uplatňovaním princípov tradičného postavenia žien v kastových kultúrach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pretrvávajúca niekoľkonásobná diskriminácia rómskych žien • Vysoká miera tolerancie násilia na ženách v rómskych komunitách • Absentujú poradenské terénne služby - rómske ženy so skúsenosťou zažitého/zažívaného násilia, ktoré žijú v izolovanom prostredí rómskej komunity majú sťažený prístup k adekvátnej pomoci; <p>Zvyšujúci sa podiel látkových i nelátkových závislostí ovplyvňujúcich kvalitu vzťahov</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatočná diagnostika a liečba závislostí v násilných vzťahoch; • absencia špecializovaných režimových zariadení a poradenstva pre závislé ženy i mužov z násilných vzťahov aj vo vzdialených kútoch kraja; <p>Absencia komplexnej podpory a pomoci ženám zažívajúcim násilie – špecializované zariadenia</p>

	<p>symetricky rozmiestnené po území kraja (BŽD, PC);</p> <p>Nedostatočná následná podpora po ukončení násilného vzťahu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • absencia podporovaného bývania • nedostatočná ponuka dostupnej terapeutickej pomoci pre ženy a deti s post-traumatickou poruchou spôsobenou násilím v intímnych vzťahoch; • prieťahy v súdnych sporoch, kde bolo preukázané násilie (BSM, výživné...) <p>Nedostatok regionálneho mediálneho priestoru na scitlivovanie verejnosti a verejnú diskusiu na túto tému</p> <p>Chýbajú kvalitné a detailné stratégie, koncepcie a plány na riešenie problematiky násilia páchaného na ženách v intímnych vzťahoch na úrovni miest a kraja, ako aj jednotlivých inštitúcií v nich pôsobiacich;</p> <p>Absentujúce priame prepojenie inštitúcií prvého kontaktu a inštitúcií a organizácií následnej podpory a pomoci (Polícia, zdrav. zariadenia, vzdel. inštitúcie – MVO, ÚPSVaR;</p>
<p>Príležitosti / externé pozitíva</p> <p>Možnosť prispieť k budovaniu jednotného efektívneho postupu v riešení prípadov násilia páchaného na ženách v intímnych vzťahoch a ich deťoch</p> <ul style="list-style-type: none"> • zasieťovania jednotlivých inštitúcií, vzájomné zdieľanie informácií v rámci možností jednotlivých inštitúcií • krízové intervenčné tímy; <p>Možnosť inšpirácie úspešnými domácimi I zahraničnými modelmi dobrej praxe v multiinštitucionálnej spolupráci.</p> <ul style="list-style-type: none"> • možnosti pre spoluprácu so 	<p>Ohrozenia / externé negatíva</p> <p>Negatívny postoj verejnosti resp. zľahčovanie problematiky NPnŽ spôsobený jednak predsudkami, vierovyznaním, rodovými stereotypmi;</p> <p>Zhoršenie celkovej ekonomickej situácie môže viesť k nárastu sociálnych problémov a zvýšeným nárokom na ich riešenie, nárast rizika chudoby u tejto skupiny je nepopierateľný;</p> <p>Marginalizácia alebo nedostatočná prioritizácia problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch môže viesť k nedostupnosti finančných zdrojov na jej riešenie, vrátane poskytovania konkrétnej pomoci a ochrany žien zažívajúcich násilie a ich</p>

<p>zahraničnými inštitúciami;</p> <p>Možnosť participácie členov/členiek skupiny partnerstva multiinštitucionálnej spolupráce na tvorbe novej legislatívy (Zákon o NPnŽ) tak, aby vyhovovala čo najviac potrebám žien a ich detí, resp. obetiam domáceho násillia;</p> <p>Dostupnosť mimorozpočtových zdrojov umožňujúcich realizovať (partnerské) projekty zamerané na riešenia reflektujúce tie potreby žien zažívajúcich násillie v párových vzťahoch, ktoré nie je možné naplniť v rámci existujúceho regionálneho rozpočtového rámca (ŠF EÚ, NFM, US Embassy...);</p>	<p>detí;</p> <p>Sťažená a komplikovaná implementácia legislatívnych zmien na inštitúciách;</p> <p>Nedostatočné personálne a finančné kapacity jednotlivých inštitúcií:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fluktuácia odborného personálu jednotlivých inštitúcií. • nedostatok politickej vôle vo vedení kraja riešiť problematiku násillia páchaného na ženách v intímnych vzťahoch; <p>Zmena politickej orientácie Slovenska – zvýšenie tlaku na presadzovanie konzervatívnych postojov, názorov na postavenie žien;</p> <p>Vysoká závislosť veľkej časti obyvateľov PSK na štátnych dávkach – zvýšený tlak na sociálny systém.</p>
--	---

Silné stránky predstavujú spolu s príležitosťami významný potenciál pre prekonávanie slabých stránok a predchádzanie ohrození. SWOT analýza predstavuje obraz aktuálne identifikovaných oblastí v jednotlivých „dimenziách“ tabuľky. Nie všetky však sú predmetom RAPu. Vzhľadom na obmedzenie časového horizontu pre jeho realizáciu, ako aj limity v materiálnych a personálnych zdrojoch v regióne nás viedli k identifikácii kľúčových oblastí pre navrhovaný RAP. Napriek tomu sme v SWOT analýze prezentovali aj tie aspekty, ktorým chceme venovať pozornosť v budúcnosti, prípadne si ich riešenie vyžaduje prípravu prostredníctvom predbežného vyriešenia iných aspektov (ktoré sme do návrhu aktivít zaradili).

Jednotlivé oblasti, ktorým sa v aktuálnom RAP-e venujeme identifikujeme nižšie s argumentáciou našich dôvodov.

Priamu pozornosť prostredníctvom formulovania konkrétnych aktivít sme nevenovali nasledujúcim identifikovaným slabým stránkam:

- **Neúčasť predstaviteľov niektorých relevantných štátnych i regionálnych inštitúcií a organizácií (súdy, prokuratúra, zdravotnícke zariadenia, súdni znalci/znalkyne) v skupine partnerstva multiinštitucionálnej spolupráce v PS.**
Táto slabá stránka, charakteristická, žiaľ, nie len pre prešovský región predstavuje problém, ktorý si vyžaduje komplexné riešenie. Motivácia pre aktívnu účasť v pracovnej skupine je podmienkou efektivity jej práce a odráža sa na výsledkoch. Formálne členstvo a pasivita do veľkej miery môže demotivovať ostatných participujúcich. Partnerstvo multiinštitucionálnej spolupráce je tvorené aktívnymi účastníkmi, ktorí svojou mierou

prispievajú k spoločným výsledkom a vzájomne sa obohacujú – výmenou vedomostí, skúsenosti a vytvárajú inovatívne riešenia. Zapojenie všetkých relevantných aktérov je síce žiadané, ale nie je podmienkou. Ako zásadnejšie vnímame ich motiváciu a podporu pre budúce zapojenie. V tejto oblasti preto pôsobíme inými aktivitami – scitlivovaním, prezentovaním výsledkov práce a ich popularizáciou a vzdelávaním. Veríme, že takto prirodzene dokážeme rozšíriť rady partnerov pre dlhodobú spoluprácu.

- **Nedostatočná následná podpora po ukončení násilného vzťahu (absencia podporovaného bývania, nedostatočná ponuka dostupnej terapeutickej pomoci pre ženy a deti s post-traumatickou poruchou spôsobenou násilím v intímnych vzťahoch);**
V tejto oblasti narážame na obmedzené materiálne a personálne zdroje, ale aj malý záujem relevantných aktérov. Ako sme uviedli vyššie, zvyšovanie záujmu je predmetom scitlivovania verejnosti (aj odbornej) a vzdelávania. Personálne zdroje chceme rozšíriť podporou vzdelávania pomáhajúcich profesií a spolupracou s univerzitou. Veríme, že ponuka vzdelávacích aktivít zaujme študentky a študentov rôznych odborov a rozšíri rady psychologičiek a psychológov, ako a terapeutiek a terapeutov v budúcnosti. Zároveň so vzdelávaním pomáhajúcich profesionálok a profesionálov už pôsobiacich v praxi sa nám v budúcnosti podarí rozšíriť aj personálne zdroje pre riešenie tohto problému.
- **Prieťahy v súdnych sporoch, kde bolo preukázané násilie (BSM, výživné...)**
Tento problém vnímame ako jeden z tých, ktoré presahujú možnosti regiónu. Napriek tomu veríme, že aktivity zamerané na senzitivizáciu verejnosti a zvyšovanie povedomia o NPnŽ prispeje aj svojou mierou k efektívnemu riešeniu súdnych sporov týkajúcich sa tejto problematiky.

Ostatné slabé stránky zmienené v SWOT analýze sú v RApE riešené prostredníctvom konkrétnych aktivít.

Okrem slabých stránok, ktorým venujeme pozornosť aj prostredníctvom navrhovaných aktivít (s využitím príležitostí a s oporou v silných stránkach), považujeme za potrebné venovať pozornosť aj ohrozeniam. Tie vnímame ako potenciálne riziko pre navrhované aktivity. V tomto kontexte považujeme za vhodné ich rizikovosť eliminovať alebo minimalizovať. Jednotlivé ohrozenia je možné identifikovať vo viacerých rovinách: vyplývajúce zo sociálneho a kultúrneho prostredia a vyplývajúce zo sociálno-ekonomickej situácie. Jednotlivé ohrozenia je tiež možné rozdeliť na také, ktoré znamenajú hrozbu nárastu výskytu NPnŽ („spúšťače“) a také, ktoré znamenajú hrozbu pre proces efektívnej pomoci v prípade NPnŽ, či v kontexte RAPu pre realizáciu navrhovaných aktivít („retardéry“)

Retardéry:

- Negatívny postoj verejnosti resp. zľahčovanie problematiky NPnŽ spôsobený jednak predsudkami, vierovyznaním, rodovými stereotypmi;
- Marginalizácia alebo nedostatočná prioritizácia problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch môže viesť k nedostupnosti finančných zdrojov na jej riešenie, vrátane poskytovania konkrétnej pomoci a ochrany žien zažívajúcich násilie a ich detí;
- Zmena politickej orientácie Slovenska – zvýšenie tlaku na presadzovanie predsudkov a stereotypných názorov na postavenie žien;

- Veríme, že aktivity zamerané na scitlivovanie verejnosti a vzdelávanie znížia toto riziko;
- Zhoršenie celkovej ekonomickej situácie môže viesť k nárastu sociálnych problémov a zvýšeným nárokom na ich riešenie, nárast rizika chudoby u tejto skupiny je nepopierateľný;
- Sťažená a komplikovaná implementácia legislatívnych zmien na inštitúciách a nedostatočné personálne a finančné kapacity jednotlivých inštitúcií (fluktuácia odborného personálu jednotlivých inštitúcií, nedostatok politickej vôle vo vedení kraja riešiť problematiku násilia páchaného na ženách v intímnych vzťahoch);
- Efektívna a široká spolupráca prostredníctvom implementácie RAPu môže podporiť spoluprácu na širších a komplexnejších riešeniach dlhodobejšieho charakteru. Veríme, že samotná implementácia RAPu rozšíri partnerstvá.

Spúšťače:

- **Vysoká závislosť veľkej časti obyvateľov PSK na štátnych dávkach – zvýšený tlak na sociálny systém**
- Zhoršenie celkovej ekonomickej situácie môže viesť k nárastu sociálnych problémov a zvýšeným nárokom na ich riešenie, nárast rizika chudoby u tejto skupiny je nepopierateľný
  - Zlá ekonomická a sociálna situácia relatívne veľkej časti populácie zvyšuje na jednej strane riziko eskalácie násilia, ale je aj významnou bariérou efektívnej pomoci. Ženy zažívajúce násilie sa ocitajú aj po oslobodení sa spod násilného vzťahu v sociálnej izolácii a majú zhoršené vyhliadky pre osamostatnenie sa. Zvyšuje sa tak pravdepodobnosť, že zostanú naďalej odkázané na pomoc inštitúcií, ako aj riziko, že nadviažu závislý vzťah, či vzťah, kde na nich bude páchané ďalšie násilie.

3 VÍZIE A CIELE RAP 2020-2022 V PREŠOVSKOM KRAJI

V rámci Prešovského kraja je Partnerstvo MIS ústrednou skupinou, ktorá podporuje právo žien a detí na život bez násillia a ich právo na ochranu, pomoc a podporu, zároveň svojím pôsobením presadzuje nulovú toleranciu násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch.

Na základe aktuálnej situácie, ktorú sme prezentovali v prvej kapitole dokumentu a na základe výsledkov SWOT analýzy sme identifikovali tri prioritné oblasti pre riešenie problematiky NPnŽ a v ich rámci viacero cieľov.

3.1. Prioritné oblasti realizácie RAP PSK 2020-2022

Prvou oblasťou je **BEZPEČIE**.

Priorita bezpečia vychádza z uznania práva na bezpečie a ochranu pred násillím ako základného ľudského práva. Vzhľadom na komplexný charakter problematiky a špecifické potreby niektorých skupín žien zažívajúcich násillie (ako sme ich charakterizovali vyššie), nie je možné s istotou predpokladať, že nie len život v násilnom vzťahu, ale aj samotný proces pomoci predstavuje isté riziká. Je totiž známou skutočnosťou, že práve v situácii, keď sa žena zažívajúca násillie rozhodne vyhľadať pomoc, alebo sama svoju situáciu riešiť, zvyšuje sa pravdepodobnosť zintenzívnenia násillia zo strany zneužívateľa.

V tejto súvislosti je nevyhnutné prioritizovať bezpečie žien ako prioritu v dvoch rovinách – v rovine východiska i v rovine procesu pomoci. Ako východisko vnímame prioritu bezpečia ako motiváciu pre zabezpečenie kvalitných a efektívnych služieb zabezpečujúcich, aby k násilliu na ženách nedochádzalo a aby prípadné násillie bolo zastavené. V rovine procesu pomoci predstavuje priorita bezpečia ako isté hľadisko, ktoré má byť zohľadňované pri nastavovaní služieb, pri ich realizácii i evaluácii. Vo svojej činnosti, pri návrhoch a realizácii akýchkoľvek opatrení na prospech žien a detí zažívajúcich násillie je potrebné sa neustále vracieť k tejto oblasti a brať ju na zreteľ pri nastavovaní akýchkoľvek krokov a opatrení tak, aby nedošlo k ohrozeniu bezpečnosti tých, na ktorých sú opatrenia smerované.

V kontexte priority bezpečia sme formulovali viacero **cieľov**:

- *Podporovať vznik nových centier a posilňovať existujúce poradenské centrá;*
- Vzhľadom na reálny nedostatok služieb poskytujúcich pomoc ženám zažívajúcim násillie v prešovskom regióne vnímame intenzívnu potrebu na ich rozšírenie a posilnenie tak, aby zohľadňovali reálnu potrebu. Zámer sformulovaný do tohto cieľa odráža snahu zabezpečiť, aby služby boli dostupné pre každú ženu, ktorá potrebuje pomoc (aj s ohľadom na ich špecifické potreby).
- *Organizovať stretnutia/vzdelávania so zamestnancami inštitúcií a zariadení s cieľom informovať o násillí páchanom na ženách v párových vzťahoch tak, aby bola zabezpečená ochrana žien a detí vrátane žien zo sociálne vylúčených skupín;*
- Vychádzame z presvedčenia, že kontinuálne zvyšovanie povedomia o NPnŽ a jeho špecifikách výrazne zníži riziko ohrozenia žien v procese poskytovania služieb, ale aj zvýši ich efektivitu a potencionálne môže podporiť aj záujem o ich rozšírenie.

Špecifické potreby žien zo sociálne vylúčeného prostredia si vyžadujú zvýšenú pozornosť a dopĺňanie informácií o procese pomoci.

- *Vytvárať predpoklady pre vznik regionálnych Intervenčných tímov – kto/čo/kedy/ako/za čo - pri zvyšovaní reálnej bezpečnosti žien a detí zažívajúcich násillie (ochrániť obeť, potrestať vinníkov);*
  - Vzhľadom na komplexnosť a multifaktorovosť problematiky násillia na ženách je nevyhnutné, aby práca jednotlivých profesií zapojených do procesu pomoci bola efektívna a koordinovaná. Nestačí totiž, aby jednotlivé profesie boli dostatočne vzdelané a aby mali dostatočné kapacity a kompetencie, ale je potrebné aj to, aby poznali spôsob práce ostatných nadväzujúcich aktérov. Aj efektívna čiastková pomoc, ak nie je koordinovaná a spoločne plánovaná všetkými zúčastnenými aktérmi môže byť paradoxne v lepšom prípade neúčinná, v horšom dokonca ohrozujúca.

Druhou prioritnou oblasťou, ktorú sme stanovili je **POSILNENIE**.

Blízkosť a dostupnosť podpory a posilnenia pre ženy v situácii partnerského násillia, možnosti pomoci aj v súvisiacich témach – závislosť, kultúrne predsudky, nedostatočné rodičovské kompetencie, sociálne kompetencie a ďalšie. Súčasťou procesu posilnenia je tak aj edukácia a rozvoj podporných sietí.

V kontexte posilnenia sme sformulovali nasledovné **ciele**:

- *Šíriť informácie tak, aby boli dostupné ženám, ktoré zažívajú násillie páchané na ženách v párových vzťahoch;*
  - Porozumenie násilliu na ženách môže mať samo osebe pre ženy oslobodzujúci charakter – v zmysle eliminácie pocitov viny a odolnosti voči viktimizácii. Súčasťou informovanosti by však nevyhnutne mali byť aj možnosti pomoci (inštitúcií a profesií, na ktoré je možné sa v prípade potreby obrátiť) a bezpečné cesty ku kontaktu s nimi. Informácie je potrebné distribuovať tak, aby k nim mali ženy prístup bezpečným spôsobom a aby boli pre ženy jednoznačne zrozumiteľné.
- *Zvýšiť dostupnosť služieb pre ženy zažívajúce násillie - rozšírenie služieb nešpecifických zariadení formou adaptácie súčasných pravidiel na nevyhnutné minimálne štandardy EÚ pre poskytovanie podpory a pomoci ženám zažívajúcim násillie a ich deťom formou zaškolenia a kontinuálneho vzdelávania profesionálov/profesionálok v téme;*
  - Dostupnosť predpokladá nie len prístup k špecializovanej pomoci, ale aj efektívnu distribúciu informácií o možnostiach pomoci osobami prvého kontaktu. Je tiež možné/vhodné adekvátne využiť už existujúce služby pre ženy a podporiť ich expertízu pre oblasť NPnŽ.

Treťou a poslednou prioritou je **Spoločenská zmena ako predpoklad prekonávania sociálnej izolácie**

Sociálno-kultúrne očakávania vzťahujúce sa na vzťah mužov a žien a predstavy o mužskosti a ženskosti do veľkej miery vedú nielen k tolerancii NPnŽ, ale aj k sociálnej izolácii žien zažívajúcich násillie, k ich viktimizácii a neraz aj k inštitucionálnemu násilliu, ktorému tieto ženy čelia. Predovšetkým sa to týka predstavy o takom vzťahu, kde je poslušnosť žien voči manželovi vnímaná ako nevyhnutný predpoklad vzťahu a kde muž rozhoduje o všetkých aspektoch spoločného života. Zároveň predstava o tom, že ženy sú zodpovedné za emocionalitu vo vzťahu

a atmosféru v rodine vedie k tomu, že NPnŽ býva zľahčované a ospravedlňované a zároveň na druhej strane vedie k obviňovaniu žien za násilie, ktoré je na nich páchané. Samotné ženy sa tak za násilie hanbia, čo vedie k bariéram pri vyhľadávaní pomoci. Prekonávanie sociálnej izolácie je ešte aj dnes zložité najmä v kontexte stereotypných názorov na „iných“ (cudzinci, menšiny – etnické, národnostné, sexuálne, náboženské) a na „ľudí s problémami“ (so zdravotným, mentálnym, sociálnym znevýhodnením, s neusporiadaným partnerským životom, s kontaktom s políciou...). V situácii, keď sa „spoja“ stereotypy o ženách a násilí ako takom so stereotypmi vzťahujúcimi sa na etnicitu, zdravotný stav, rodinný stav či iné faktory je pomoc len veľmi ťažko dostupná. V tejto súvislosti sme sformulovali nasledujúce **ciele**:

- *Zvyšovať povedomie o téme násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch v jednotlivých inštitúciách a smerom k verejnosti so zameraním na budúcich profesionálov/profesionálky a profesionálov/profesionálky pracujúce so znevýhodnenými ženami;*
  - Cieľom je prostredníctvom zvyšovania povedomia eliminovať sekundárnu viktimizáciu žien zažívajúcich násilie, ale hlavne venovať pozornosť kvalitnej príprave budúcich profesionálok a profesionálov pracujúcich v oblasti NPnŽ. Súčasťou takéhoto vzdelávania by mali byť aj špecifické oblasti eliminácie stereotypov – nie len rodových, ale aj vo vzťahu k etnicite, zdravotnému postihnutiu, chudobe a ďalšie.
- *Demýtizovať tému NPnŽ – preventívne aktivity na školách všetkých stupňov, scitlivovanie verejnosti – i laickej i odbornej*
  - Senzitivizácia verejnosti je nevyhnutným predpokladom na odstránenie bariér vyplývajúcich z postojov spoločnosti voči ženám zažívajúcim násilie a voči NPnŽ ako takému. Vychádzame pritom zo zásady nulovej tolerancie násillia. Súčasťou týchto procesov sú aj preventívne aktivity zamerané na deti a mladých ľudí tak, aby boli schopní v budúcnosti vytvárať rovnocenné partnerské vzťahy bez násillia.

4 AKTIVITY NA NAPŔNANIE CIEĽOV RAP (SUBJEKTY, ČASOVÝ PLÁN, ROZPOČET A SPÔSOB HODNOTENIA)

V kontexte jednotlivých prioritných oblastí a stanovených cieľov sme formulovali aktivity, prostredníctvom ktorých je možné uvedené ciele naplniť. Zároveň sme navrhli aktivity, ktoré vytvárajú akúsi „východiskovú bázu“ pre efektivitu navrhnutých aktivít (výskum, mapovanie, monitoring).

Niektoré z uvedených aktivít, hoci sme ich identifikovali v kontexte jedného z formulovaných cieľov, napĺňajú aj ciele ostatné. Ide hlavne o aktivity, ktoré predpokladajú kooperáciu odborných tímov a vzdelávanie profesionálok a profesionálov v praxi.

A. Priorita BEZPEČIE

A.1. Organizovať stretnutia/vzdelávania so zamestnancami inštitúcií a zariadení s cieľom informovať o násilí páchanom na ženách v párových vzťahoch tak, aby bola zabezpečená ochrana žien a detí vrátane žien zo sociálne vylúčených skupín;

Aktivita A.1.1.	Pravidelné i ad hoc pracovné konzultačné stretnutia poskytovateľov priameho i dištančného odborného psychologického poradenstva ženám, na ktorých je páchané násilie s poskytovateľmi psychiatickej pomoci a odborných pracovníčok špecializovaných poradenských centier
Zodpovední	P MIS + RPPS ÚPSVaR Prešov + FNsP + psychiatické ambulancie
Termín	2020 – 2022
Zdroje financovania	Vlastné zdroje
Spôsob hodnotenia	Počet pracovných stretnutí, počet prekonzultovaných prípadov

Aktivita A.1.2.	Kontinuálne vzdelávanie príslušníkov pz <ul style="list-style-type: none"> • odhad nebezpečenstva • cyklus násilia • tvorba špec. tímov • informácie o špecializovaných službách – kontakt
Zodpovední	MyMamy, KR PZ
Termín	Sept 2020 – dec. 2022
Zdroje financovania	IVPRR KMC – MyMamy - KR PZ
Spôsob hodnotenia	Rozsah vzdelávania, počet účastníkov

Aktivita A.1.3.	Odborný seminár o násilí na ženách za účasti súdov, prokuratúry, polície, špecializovaných zariadení, relevantných inštitúcií, médií <ul style="list-style-type: none"> • S dôrazom na záverečné spoločné vyhlásenie, publikované v odborných časopisoch a na webe komory sp a kmc
Zodpovední	VÚC, komora SP
Termín	Každoročne s prvým realizovaním v novembri/dec 2021 (v rámci 16 dní aktivizmu proti násiliu na ženách) Osobitné sekcie pre rôzne pomáhajúce profesie so spoločným plénom, alebo osobitné odborné semináre pre jednotlivé profesné skupiny (sociálna práca, zdravotníctvo, psychológia a terapia, právnické profesie a polícia, ..)
Zdroje financovania	VUC, MPSVR SR, Komora SP
Spôsob hodnotenia	Realizácia seminárov a publikácia vyhlásenia

Aktivita A.1.4.	Rozširujúce vzdelávanie pre pomáhajúce profesie – priebežné <ul style="list-style-type: none"> • pripravený vzdelávací modul a zaradenie do ponuky vzdelávania • CS: ZNB, CpDR, DSS, zdravotnícky personál, soc.pracovníci/pracovníčky, mediálni experti
Zodpovední	KMC + MyMamy + AVSP + Komora SP
Termín	November 2021
Zdroje financovania	VUC + IVPRR KMC, rezortné ministerstvá
Spôsob hodnotenia	pripravený vzdelávací modul a zaradenie do ponuky vzdelávania

Aktivita A.1.5.	Vzdelávanie pre pg. zamestnancov – prevencia násilia v párových vzťahoch – LETNÁ ŠKOLA
Zodpovední	MPC + KMC
Termín	Leto 2021, Leto 2022
Zdroje financovania	MPC

Spôsob hodnotenia	pripravený vzdelávací modul a zaradenie do ponuky vzdelávania počet podujatí, počet účastníkov, vzdelávací a metodický materiál
--------------------------	--

A.2. Podporovať vznik nových centier a posilňovať existujúce poradenské centrá

Aktivita A.2.1.	Jednotná metodika vykazovania pre BŽD a poradne , zisťovanie reálnych potrieb v oblasti vytvárania nových poradenských centier a BŽD <ul style="list-style-type: none"> • centrálné za celé Slovensko • potrebné pre efektívne monitorovanie a plánovanie • výsledky triedené sumárne i za jednotlivé regióny, dostupné pre pomáhajúce profesie a odborníčky/ov
Zodpovední	KMC + štatistický úrad + MPSVaR SR + MV SR + MS SR + mestá, obce...
Termín	December 2020
Zdroje financovania	MPSVR SR + MV SR
Spôsob hodnotenia	Vypracovaná metodika

Túto aktivitu odporúčame ako spoločnú aj pre ostatné BŽD a poradenské centrá

Aktivita A.2.2.	Poskytovanie sociálneho, právneho, vrátane špecializovaného trestnoprávneho poradenstva a advokácie ženám , a psychologického ambulantného poradenstva pre ženy, na ktorých je páchané násilie
Zodpovední	MyMamy, o.z., PROGRESFEM, o.z., Poprad, OPTIMA FIDE, o.z. Bardejov
Termín	2020 – 2022
Zdroje financovania	Vlastné zdroje organizácií
Spôsob hodnotenia	Počet poradenských výkonov

Aktivita B.1.3.	Poskytovanie krízovej intervencie spojenej s ubytovaním pre ženy zažívajúce násilie a ich deti
Zodpovední	MyMamy, o.z., PSK, mestá a obce
Termín	2020 – 2022

Zdroje financovania	Vlastné zdroje organizácií, PSK
Spôsob hodnotenia	Počet poskytnutých intervencií

Aktivita A.2.4.	Podpora organizácií poskytujúcich poradenstvo a krízovú intervenciu ženám zažívajúcim násilie a ich deťom
Zodpovední	PSK, mestá a obce
Termín	2020 – 2022
Zdroje financovania	Rozpočet PSK, rozpočty miest a obcí
Spôsob hodnotenia	Výška poskytnutých finančných príspevkov

Aktivita A.2.5.	Vypracovanie podkladov a argumentačnej databázy pre vznik špecializovaného pobytového zariadenia poskytujúceho krízovú intervenciu i odborné poradenstvo pre klientky so špecifickými potrebami vyplývajúcimi z ich sociálneho vylúčenia
Zodpovední	P MIS
Termín	2020 – 2022
Zdroje financovania	Vlastné zdroje
Spôsob hodnotenia	Spracovaný a schválený materiál s identifikáciou potrieb, akčným plánom na realizáciu a možnými zdrojmi financovania

A.3. Vytvárať predpoklady pre vznik regionálnych Intervenčných tímov – kto/čo/kedy/ako/za čo - pri zvyšovaní reálnej bezpečnosti žien a detí zažívajúcich násilie (ochrániť obeť, potrebať vinníkov);

Aktivita A.3.1.	Podpora partnerstva multiinštitucionálnej spolupráce (P MIS) pre PSK skladajúceho sa z odborníkov/odborníkov pôsobiacich v oblasti násilia páchaného na ženách a ich deťoch
Zodpovední	IVPRR – KMC
Termín	2020 – 2022

Zdroje financovania	Vlastné zdroje organizácie
Spôsob hodnotenia	Počet odborníkov/odborničok a inštitúcií, počet stretnutí

Aktivita A.3.2.	Vypracovanie návrhu schémy zloženia a fungovania intervenčného tímu na úrovni kraja ako modelu pre intervenčné tímy na úrovni okresov (spracovanie zoznamu účastníckych organizácií, kompetentných osôb a kompetencií organizácií)
Zodpovední	P MIS
Termín	2020 – 2022
Zdroje financovania	Vlastné zdroje organizácie
Spôsob hodnotenia	Vypracovaný model, podpísané memorandum účastníckych organizácií

B. Priorita POSILNENIE

B.1. Šíriť informácie, tak aby boli dostupné ženám, ktoré zažívajú násilie páchané na ženách v párových vzťahoch

Aktivita B.1.1.	Zvýšená medializácia témy násillia páchaného na ženách
Zodpovední	P MIS + RPPS ÚPSVaR Prešov
Termín	2020 – 2022
Zdroje financovania	Vlastné zdroje
Spôsob hodnotenia	Počet mediálnych výstupov

Aktivita B.1.2.	Tvorba a distribúcia informačných materiálov k téme NPnŽ a ich využitie počas diskusií, seminárov, infotainmentových podujatí pre laickú verejnôst
Zodpovední	P MIS
Termín	2020 – 2022
Zdroje financovania	Vlastné zdroje organizácií

Spôsob hodnotenia	Počet mediálnych výstupov
--------------------------	---------------------------

B.2. Zvýšiť dostupnosť služieb pre ženy zažívajúce násilie - rozšírenie služieb nešpecifických zariadení formou adaptácie súčasných pravidiel na nevyhnutné minimálne štandardy EÚ pre poskytovanie podpory a pomoci ženám zažívajúcim násilie a ich deťom formou zaškolenia a kontinuálneho vzdelávania profesionálov/profesionálok v téme.

Aktivita B.2.1.	Mapovanie potrieb vylúčených žien zažívajúcich násilie využívajúcich služby nešpecifických zariadení
Zodpovední	KMC + ČvO
Termín	Január 2021
Zdroje financovania	IVPRR KMC, MPSVR SR, VÚC
Spôsob hodnotenia	Realizovaný výskum – výskumná správa

Túto aktivitu odporúčame ako spoločnú aj pre ostatné regióny s podobnou demografickou charakteristikou

Aktivita B.2.2.	Odporúčania pre špecifickú prácu s obeťami násillia v nešpecifických zariadeniach a pre prácu s vylúčenými ženami a ženami s viacnásobným sociálnym handicapom (násillie, závislosť, bezdomovectvo, mrk...)
Zodpovední	IVPRR KMC + Trojlístok n.o. + ČVO
Termín	December 2022
Zdroje financovania	Vlastné zdroje organizácií
Spôsob hodnotenia	Spracované odporúčania v podobe špecializovaných programov

Aktivita B.2.3.	Príprava programov pre prácu s vylúčenými ženami a ženami v závislosti zažívajúcimi násillie
Zodpovední	IVPRR KMC + Trojlístok n.o. + ČVO
Termín	December 2022
Zdroje financovania	Vlastné zdroje organizácií

Spôsob hodnotenia	Vzdelávací modul s programom pre prácu so špecifickou klientelou
--------------------------	--

Aktivita B.2.4.	Príprava a realizácia kontinuálneho a špecializovaného vzdelávacieho programu pre zamestnankyne a zamestnancov inštitúcií pracujúcich v prostredí mrk (pre terénnych sociálnych pracovníkov a pracovníkov komunitných centier) o násilí páchanom na ženách v párových vzťahoch tak aby bola zabezpečená ochrana rómskych žien a detí
Zodpovední	MyMamy + IVPRR KMC
Termín	2020 – 2022
Zdroje financovania	IVPRR KMC
Spôsob hodnotenia	Počet vzdelávaní, počet účastníkov

C. Priorita SPOLOČENSKÁ ZMENA

C.1. Zvyšovať povedomie o téme násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch v jednotlivých inštitúciách a smerom k verejnosti so zameraním na budúcných profesionálov/profesionálky a profesionálov/profesionálky pracujúce so znevýhodnenými ženami;

Aktivita C.1.1.	Cena za záverečnú prácu (v kategóriách: bakalárska, diplomová, rigorózná, dizertačná) v oblasti sociálnych inovácií pre ženy zažívajúce násillie a ich deti <ul style="list-style-type: none"> vybrané práce po odporúčaní školiteľa/vedúceho pracoviska/garanta bude hodnotiť odborná komisia (zástupcovia PSK, miest a expertky/i – odborníčky/ci v problematike)
Zodpovední	PU, MyMamy, VÚC
Termín	Každoročne , so začiatkom v roku 2021
Zdroje financovania	Vedenie miest v PSK
Spôsob hodnotenia	Udeľovanie ocenenia

Aktivita C.1.2.	Študentská vedecká konferencia o násilí na ženách a domácom násilí
------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> • dištančná prehliadka študentských prác s ocenením (diplom/certifikát), v rôznych kategóriách – podľa oblasti: pomáhajúce profesie, prevencia, vzdelávanie, výskum, ... • rozhoduje odborná komisia • výstup: zborník prác
Zodpovední	PU, MyMamy, VÚC
Termín	Každoročne , so začiatkom v roku 2021
Zdroje financovania	VUC, PU
Spôsob hodnotenia	Zborník

Aktivita C.1.3	Vypracovanie vzdelávacieho programu a metodických materiálov pre pomáhajúce profesie pracujúce so znevýhodnenými ženami (rómskymi ženami , bezdomovkyňami, telesne, duševne znevýhodnenými ženami, ženami závislými)
Zodpovední	ČvO, Trojlístok, RI, MyMamy
Termín	2020 – 2022
Zdroje financovania	Vlastné zdroje
Spôsob hodnotenia	Počet vypracovaných programov, počet vydaných metodických materiálov

C.2. Demýtizovať tému NPnŽ – preventívne aktivity na školách všetkých stupňov, scitlivovanie verejnosti – i laickej i odbornej

Aktivita C.2.1.	Letná škola pre študentky a študentov pomáhajúcich profesií a učiteľstva
Zodpovední	KMC + PU
Termín	Každoročne (so začiatkom v lete 2021)
Zdroje financovania	KMC + VUC
Spôsob hodnotenia	Realizácia letnej školy

Aktivita C.2.2.	Celouniverzitný kurz pre študentky a študentov PU o násilí na ženách – jeho prevencii, pomoci a výskume
Zodpovední	PU
Termín	Akademický rok 2021/22
Zdroje financovania	PU
Spôsob hodnotenia	Sylabus kurzu a jeho ponuka pre študentky a študentov

Aktivita C.2.3.	Rozširujúce semináre pre učiteľky a učiteľov – prevencia násilia v párových vzťahoch - priebežné <ul style="list-style-type: none"> • pripravený vzdelávací modul a zaradenie do ponuky vzdelávania
Zodpovední	MPC, IVP RR KMC, PU
Termín	Školský rok 2020/21
Zdroje financovania	MPC, PU
Spôsob hodnotenia	počet seminárov, počet účastníkov, pripravený vzdelávací program pripravený vzdelávací modul a zaradenie do ponuky vzdelávania

Aktivita C.2.4.	Zabezpečenie osvetových a informačných aktivít v oblasti prevencie násilia páchaného na ženách a rodovej rovnosti pre laickú verejnosť rôznymi formami <ul style="list-style-type: none"> • festival FemFest pre rôzne CS v meste Prešov a okresných mestách PSK • preventívne neformálne diskusné stretnutí so ženami z marginalizovaných rómskych komunit s cieľom skvalitnenia adresnosti, primeranosti a dostupnosti informácií o poskytovaných službách • preventívne neformálne diskusné stretnutí so ženami so znevýhodnením s cieľom skvalitnenia adresnosti, primeranosti a dostupnosti informácií o poskytovaných službách
Zodpovední	P MIS, MyMamy, o.z.

Termín	2020 – 2022
Zdroje financovania	Vlastné zdroje organizácie
Spôsob hodnotenia	Počet podujatí, počet účastníkov

ZÁVERY A ODPORÚČANIA

Úlohy, ktoré sme si stanovili v Regionálnom akčnom pláne sú zamerané na tri najdôležitejšie priority, bez ktorých nie je možné hovoriť o efektívnej podpore a pomoci ženám zažívajúcim násilie a ich deťom. Uvažovali sme o prioritě BEZPEČIE s dôrazom na jej pochopenie najmä zamestnancami inštitúcií a zariadení, s ktorými tieto ženy a ich deti prichádzajú do styku. V kontexte reality nášho kraja sa objavuje aj v tejto prioritě dôraz na ženy zo sociálne vylúčených komunit. Prijímať rozhodnutia vedúce k zastaveniu násilia a bezpečiu pre seba i svoje deti je pre ženy možné len ak je na takéto rozhodovanie vytvorený priestor, preto sa aj v našom strategickom dokumente hovorí o podpore vzniku nových ako aj o posilňovaní už existujúcich poradenských centier. Prax už roky volá po osvedčených modeloch multidisciplinárnych Intervenčných tímov, ktoré sú jedným z kľúčových aspektov zvyšovania reálnej bezpečnosti žien a detí zažívajúcich násilie. Pre POSILNENIE žien, ktoré by mali mať šancu prejsť procesom odstiahnutia sa od násilného partnera tak, aby z neho vyšli posilnené je dôležité byť na proces pripravená, čo znamená dostatok informácií o tom aké možnosti pre naplnení svojich cieľov majú. Pre proces posilnenia sa aj v iných krajinách osvedčili služby špecificky designované pre túto cieľovú skupinu a preto aj stratégia v našom kraji by mala pamätať na rozširovanie služieb nešpecifických zariadení formou adaptácie súčasných pravidiel na nevyhnutné minimálne štandardy EÚ pre poskytovanie podpory a pomoci ženám zažívajúcim násilie a ich deťom čo je bez zaškolenia a kontinuálneho vzdelávania profesionálov/profesionalok v téme nerealizovateľné. Aplikácia a zavádzanie do praxe dvoch predchádzajúcich priorít nie je možné bez kontinuálnej práce na SPOLOČENSKEJ ZMENE. Zvyšovať povedomie o téme násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch či už v jednotlivých k téme relevantných inštitúciách, ale i smerom k verejnosti bude kľúčovou úlohou najmä v období, keď sa kurz v tejto téme v našej krajine obracia späť ku konzervatívnym hodnotám a v čase keď nie len regionálne, ale aj národné štruktúry prezentujú tému oddelene od jej ľudsko-právneho kontextu. Prvoradou úlohou všetkých nás, ktorí v téme pôsobíme a za posledných dvadsať rokov sme dosiahli aj mnohé pozitívne zmeny v prospech žien a detí žijúcich v násilnom rodinnom prostredí, bude prispieť k jej demytizácii a k nájdeniu dialógu s konzervatívnymi silami v prospech bezpečia a posilnenia žien a detí, ktoré hľadajú cestu zo života plného bolesti. Jedinou schodnou cestou aj pri naplňaní cieľov tohto akčného plánu bude spolupráca a otvorený dialóg.

PRÍLOHA 1:

Zoznam členiek pracovnej skupiny RAP Prešovského kraja 2019—2020

Názov organizácie	Zástupca v pracovnej skupine	Webová stránka
Prešovský samosprávny kraj, Odbor sociálnych vecí	PhDr. Monika Fuchsová	https://www.po-kraj.sk/sk/
MyMamy, o.z.	Mgr. Apolónia Sejková Mgr. Nicole Fuchsová Ing. Iveta Stromková	www.mymamy.sk
Krajské riaditeľstvo policajného zboru Prešov	Mgr. Lucia Baňasová	https://www.minv.sk/?krpz_po
Metodicko poradenské centrum Prešov	PaedDr. Zuzana Madarasová	https://mpc-edu.sk
Prešovská univerzita Fakulta humanitných a prírodných vied Ústav pedagogiky, andragogiky a psychológie	PhDr. Mgr. Katarína Fuchsová, PhD.	www.unipo.sk
Človek v ohrození, n.o.	Doc.Mgr.Monika Bosá PhD.	www.clovekvohrozeni.sk
EsFem, o.z.		www.esfem.sk
Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Sociálno-právna ochrana detí a sociálna kuratela	Ing. Anna Liesenerová	https://www.upsvr.gov.sk
Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Referát poradensko- psychologických služieb	Mgr. Radomír Warošek	
Trojlistok, n.o.	PhDr. Mgr. Gaba Šostáková	www.trojlistokno.sk
Fakultná nemocnica s poliklinikou Prešov	Mgr. Mária Moravcová	www.fnsppresov.sk

Inštitút pre výskum práce a rodiny vydal túto publikáciu ako súčasť výstupov národného projektu Prevencia a eliminácia rodovej diskriminácie OP ĽZ NP 2018/4.1.2/01., ktorý sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje www.esf.gov.sk